

Jerzy Łacina

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Sylaba arabska a al-arud - analiza struktury muallaki Imru Al-Kajsa

Wstęp

Artykuł dotyczy analizy struktury języka arabskiego w arabskim utworze Imru al-Kajsa z VI w. Zastosowany zapis wyrazów arabskich został maksymalnie uproszczony w miejscach, gdzie nie ma to wpływu na merytoryczną treść opracowania, stąd zapis *Kajs*, zamiast *Qays*, czy *muallaka* zamiast *mu`allaqa*, *harf* zamiast *ḥarf*. Wersja spolszczona w artykule będzie pojawiała się po przedstawieniu arabskiego oryginalnego terminu. Użyta tu transliteracja specjalistyczna jest zgodna z powszechnie stosowanym przez polskich arabistów standardem ISO. Badanie miało na celu dostarczenie dodatkowych empirycznych danych na temat struktury sylabicznej arabskiego tekstu. Do analizy został wykorzystany opracowany przez autora tego tekstu program komputerowy, napisany w Delphi na platformie Lazarus, materiałem badawczym był tekst przedmużmańskiego arabskiego utworu przypisywanego poecie Imru al-Kajsovi z plemienia Kinda.

Jeśli chodzi o definicje i analizę struktur sylabicznych, to nie ma zgodności między językoznawcami co do budowy sylaby, jej statusu, a także sposobu budowy¹. Jednym z założeń bywało przekonanie, że sylaba jest konstrukcją trójgłoskową posiadającą ośrodek, którym najczęściej jest samogłoska.

Stetson (1951) doszedł do wniosku, że sylaba składa się z tego, co nazwał „pulsami w klatce piersiowej”, tj. „wybuchami aktywności mięśni międzybrownych” (Lass 1984: 248). Taka definicja niestety nie wyjaśnia dokładnie struktury sylaby. Pike (1947) dokonał rozróżnienia między sylabą fonetyczną a sylabą fonemiczną, która określa możliwe sekwencje i kombinacje fonemów w języku. Definicje sylaby ewoluowały i w zależności od autora i analizowanego języka sylaba bywała przedsta-

¹ Den Ouden Dirk-Bart. *Syllable Structure: A Comparison of Different Analyses* (dysertacja doktorska – Groningen: Rijksuniversitet, 1995), s. 16.

wiana rozmaicie. W *Dużym słowniku polsko-arabskim* terminowi polskiemu *sylaba* odpowiada arabski termin مَقْطَعٌ *maqta*². Jest to wyraz zbudowany na zasadzie arabskich schematów dla *imion miejsc (nomina loci)* i dosłownie może być rozumiany jako *miejsce przecięcia*. Termin *maqta* w znaczeniu *sylaby* był nieznanym klasycznym gramatykom arabskim, którzy posługiwali się przy segmentacji tekstu pojęciem *ḥarf* oznaczającym spółgłoskę (*ḥarf sākin*) lub spółgłoskę razem z samogłoską (*ḥarf mutaḥarrik*). Tylko *ḥarf mutaḥarrik* spełniał warunki bycia odpowiednikiem sylaby, jednakże wyłącznie krótkiej i otwartej np. ba, bu, bi itp.

Typy sylab arabskich zostały dokładniej przedstawione przez Daneckiego (2007)³ i Łacinę (2008)⁴, tak też rozumiana jest struktura arabskiej sylaby w tym artykule.

*Przedmiotem analizy jest muallaka Imru al-Kajsa. Termin muallaka odnosi się do najwybitniejszych arabskich utworów poetyckich przed islamem, które wg tradycji arabskiej miały być jakoby zawieszane w nagrodę na ścianach Kaaby w Mekce (ar. mu`allaqa معلّقة = „zawieszona”). Teksty arabskie sprzed epoki Koranu nie są liczne, inskrypcje są zbyt krótkie i jest ich zbyt mało, aby dać nam pełen obraz tego, jak wyglądał i rozwijał się język arabski przed islamem, nie mamy też możliwości sprawdzenia, w jakim stopniu język pisany odpowiadał językowi mówionemu, np. w zapisanej pismem nabatejskim inskrypcji z en-Namara na nagrobku króla Imru al-Kajsa ben Amra (امرؤ القيس ابن عمرو) (IV w.) występuje charakterystyczny dla aramejskiego wyraz *bar* w znaczeniu „syn”, nie mamy natomiast pewności, czy zawsze był czytany zgodnie z zapisem, skoro w imieniu Imru al-Kajsa ben Amra widzimy obecnie arabski wyraz *ben (ban)*, a nie wyżej wspomniany *bar*. Prawdopodobnie po przyjęciu przez Arabów pisma nabatejskiego tekst zapisywany różnił się od mówionego, więc zapis formalny mógł różnić się od języka potocznego. Widzimy jednak w tekście pisany różnicę między językiem obydwu Kajsów pomimo wielu podobieństw.*

Imru al-Kajs ben Amr i poeta Imru al-Kajs ben Hudżr (امرؤ القيس بن حجر) to dwie różne osoby, które dzieli od siebie okres około dwóch stuleci. Obydwaj Kajsowie pochodzili z plemienia Kinda, czyli posługiwali się najprawdopodobniej tym samym dialektem arabskim; ewentualne różnice wynikać mogą z ewolucji języka. Sposób notacji z kolei może mieć wpływ na naszą interpretację tekstu, gdyż nigdy nie możemy mieć pewności, czy to, co nam się wydaje oczywiste obecnie, jest zgodne z oryginalnym sposobem ówczesnej realizacji. Innymi słowy: fakt, że tekst *muallaki* różni się językowo od tekstu inskrypcji an-Namara, może po części wynikać i z tego, że *muallaka* dzisiaj jest zapisana pismem arabskim, a nie nabatejskim. Nie wiemy dokładnie, jak zastosowany system pisma wiązał się w tamtym czasie z wymową. Nie wszystko, co było zapisane po aramejsku, musiało być przecież

² Łacina J., *Duży słownik polsko-arabski*, t. II (Bydgoszcz: Wydawnictwo Naukowe UKW, 2020), s. 260.

³ Danecki J., *Gramatyka języka arabskiego*, t. I (Warszawa: Dialog 2007), s. 117.

⁴ Łacina J., *Podstawy gramatyki arabskiego języka standardowego* (Poznań: Wydawnictwo A-Z, 2008), s. 21.

wymawiane przez Arabów po aramejsku. Były to czasy przystosowywania pisma do języka arabskiego i trudno jest mówić na tym etapie ewolucji pisma o całkowicie ustalonych zasadach.

Duże podobieństwo języka arabskiego w poezji przedmuzułmańskiej i Koranie było jednym z powodów poddawania w wątpliwość autentyczności najstarszych zachowanych arabskich tekstów poetyckich. Wielkim echem w świecie arabskim odbiło się stanowisko, jakie zaprezentował Taha Husajna prawie sto lat temu: لا أتردد في اثباتها وإذاعتها ولا أضعف عن أن أعلن إليك وإلي غيرك من القراء أن ما تقرؤه على أنه شعر امرئ القيس أو طرفة أو ابن كلثوم أو عنتره ليس من هؤلاء الناس في شيء وإنما هو انتحال الرواة أو اختلاف الأعراب أو – „nie waham się twierdzić i głosić niestrudzenie tobie, czytelniku, i innym, że to, co czytasz [i uważasz] za poezję Imru al-Kajsa, Tarafy, Ibn Kulthum lub Antary nie jest wcale [dziełem] tych ludzi, lecz raczej jest to przeróbka deklamatorów albo skutek różnej wymowy, pracy gramatyków, zaangażowania recytatorów, nowinek interpretatorów, opowiadaczy i mówiących”⁵.

Wydaje się, że pierwotną formą poezji przedmuzułmańskiej był jambiczny *radżaz* (الرجز *ar-rağaz*), z którego wywodzą się wszystkie arabskie formy poezji, a forma kasydy, która była podstawą dla muallaki, pojawiła się później, jeśli przyjmiemy, że zdanie Nöldeke: „die Lieder mit einer Klage bei den verlassenen Wohnungen anzufangen, zu seiner Zeit noch verhältnismässig neu war”⁶ (*Rozpoczynanie pieśni lamentem za opuszczonym miejscem zamieszkania było wówczas jeszcze stosunkowo nowym zjawiskiem*) odpowiada stanowi faktycznemu.

Radżaz miał powstać z rymowanej prozy *sadž* (السجع *as-sağ*) poprzez uporządkowanie liczby sylab i ich długości⁷, i w konsekwencji doprowadzić do kasydy, która w wieku V zdaniem Nöldeke, jak wyżej wspomniano, była formą nowatorską.

Nie wiemy dokładnie, jak rozwijał się język poezji przedmuzułmańskiej; zdaniem Graziado Ascoli był to konglomerat dialektów Nedżdu, natomiast Carlo Nallin powiązał arabski język klasyczny z królestwem *al-Kinda*⁸.

Imru al-Kajs był jednym z najwcześniej żyjących poetów arabskich, których utwory zachowały się do naszych czasów; zatem nawet jeśli mamy do czynienia z tekstem zmienionym częściowo w wiekach późniejszych, zakładamy, że zawiera on i tak najdłuższe ciągle fragmenty arabskie z okresu przedkoranicznego, a przedstawione tutaj wyniki analizy tekstu wydają się potwierdzać słuszność tego założenia.

⁵ Husajn T., *Fī š- šī r al-ğāhili* (Al-Qāhira, 1926), s. 6.

⁶ Nöldeke T., *Beiträge zur Kenntnis der Poesie der alten Araber* (Hannover: Karl Rümpler, 1864), s. 1.

⁷ Frolov D.V., *Klassičeskij arabskij stih* (Moskwa: Nauka, 1991), 12: „раджаз развился из саджа путем упорядочения числа слогов и их длительности”.

⁸ Za: Rabin Chaim, *Ancient West-Arabian* (London: Taylor’s Foreign Press, 1951), s. 17.

Zastosowana metoda

W pierwszej kolejności rozpatrzone pod kątem przydatności do analizy zostało pięć *kopii*⁹ i dwie narracje¹⁰ poezji staroarabskiej. Po wyselekcjonowaniu tekstu analizie została poddana wersja Abū al-Faḍla¹¹ wg narracji al-Aṣma'iego (ok. 740–ok. 828).

Do analizy użyty został program komputerowy napisany w tym celu przez autora niniejszego artykułu. Ponieważ podane tu wyniki specjalista jest w stanie ocenić samodzielnie, przedstawianie samego programu wydaje się być zbędne – nie on był celem badań, tylko posłużył jako jedno z wielu narzędzi, którymi posługuje się badacz podczas pracy. Miejsca, w których pojawiały się trudności, zostaną tu jednakże wspomniane, gdyż ma to znaczenie dla oceny wyniku końcowego pracy.

Przebieg analizy

- Stopień 1 – w oparciu wyłącznie o tekst pisany.
- Stopień 2 – w oparciu o reguły korygujące, uwzględniające różnice między zapisem a wymową.
- Stopień 3 – w oparciu o reguły korygujące uwzględniające zmiany *az-zihāf* dopuszczalne przez Al-Andalusi¹².

Cel badania

Głównym celem jest próba potwierdzenia, że w czasach przed islamem arabski twórca mógł widzieć swój język jako strukturę złożoną z sylab. Oprócz celu głównego pojawiły się również cele drugorzędne, np. określenie fragmentów, które mogły nie być autorstwa Imru al-Kajsa, a w konsekwencji, wykazują słabe powiązanie z językiem arabskim, którym posługiwał się Kajs w wieku VI.

Dodatkowym celem było wykazanie mocnych i słabych punktów teorii *al-arud*¹³ w odniesieniu do rezultatów, jakie otrzymaliśmy na realnym tekście muallaki.

Al-Andalusi (IX / X w.), przedstawiając teorię *al-arud* Chalila ibn Ahmada¹⁴ (VIII w.), wyróżnił możliwość zaistnienia zmian metrum tylko wewnątrz *sababu*. Przedstawiona tu analiza wykazuje, że zmiany zachodzą także w miejscach, których al-Andalusi nie przewidywał. O tym, że system al-Chalila (IX w.) się nie sprawdza, świadczy również odejście od niego w pewnym stopniu przez al-Dżawharię¹⁵

⁹ النسخ *an-nusah*.

¹⁰ الروايات *ar-riwāyāt* “recytacje” – wersje przekazane przez pierwszych kompilatorów.

¹¹ Abū l-Faḍl, I. *Dīwān Imri' l-Qays* (Al-Qāhirah: Dār al-Ma'ārif, 1996).

¹² ابن عبد ربه الأندلسي Ibn 'Abd Rabbihi Al-Andalūsī.

¹³ العروض *al-'arūd* – tak nazwano najstarsze zachowane do dziś zasady poetyki arabskiej.

¹⁴ خليل ابن أحمد الفراهيدي Ḥalīl Ibn Aḥmad al-Farāhīdī.

¹⁵ الجوهري Al-Ġawharī.

(X w.) i Hazima al-Kartadżanniego¹⁶ (XIII w.). Dzieło Chalila ibn Ahmada nie zachowało się do dzisiejszych czasów, a najstarszym znanym przekazem relacjonującym nam jego treść jest dzieło Al-Andalusiego *al-`iqd al-farīd*¹⁷.

Terminologia

Al-Andalusi, powołując się na Chalila ibn Ahmada, wymienia osiem stóp metrycznych:

فاعلن، فعولن، مفاعيلن، فاعلاتن، مستفعلن، مفاعلتن، متفاعلن، مفعولات

Spśród nich tylko dwie mają zastosowanie w kasydzie Imru al-Kajsa, są to stopy:

1. ففَعُولُنْ *fa`ūlun*
2. مفاعيلن *mafā`īlun*

Każdy wers kasydy Imru al-Kajsa składa się z dwóch hemistychów czterostopowych w układzie:

fa`ūlun / mafā`īlun / fa`ūlun / mafā`īlun

W układzie współczesnym odpowiednio jest to:

⊂ — — / ⊂ — — — / ⊂ — — — / ⊂ — — — /

Taki układ czterech stóp nazywany jest *sahihem*¹⁸, a metrum złożone z tych czterech stóp – *tawilem*¹⁹.

Al-Andalusi nie definiuje terminu *sahih* jako prawidłowe metrum, tylko wspomina pośrednio o podejściu Chalila do *al.-arud* i tego, co w poezji prawidłowe i nieprawidłowe: *وفي صحيح الشعر والمرضى ... فلسفة الخليل في العروض* („Filozofia Chalila leży w tym, co jest: *al-arud*, *as-sahih* i *al-marid*²⁰”)²¹.

Niestety poezja arabska, w tym również kasyda Imru al-Kajsa, odchodzi dość często od regularności *sahihu* do nieregularności *maridu*.

Al-Andalusi wyróżnił zatem za Chalilem części zmienne i niezienne w stopie. Część niezmienna to *watad*²², a zmienna to *sabab*²³.

¹⁶ حازم القرطاجني Hāzim al-Qartağannī.

¹⁷ Siwiec Paweł, *Rytm staroarabskiej kasydy* (Kraków: Księgarnia Akademicka, 2005), s. 11.

¹⁸ صحيح *ṣahīḥ* „zdrowy”.

¹⁹ طويل *ṭawīl* „długi”.

²⁰ مريض *marīḍ* „chory, nieprawidłowy”.

²¹ Ibn `Abd Rabbihi al-Andalūsī (1). *Al-`Iqd al-farīd* (Al-Qāhirah: Maktabat al-Ḥaḍārat al-Arabiyya l-Islamiyya, 2011), 2011.

²² وتد *watad* albo *watid* „palik, trzon”.

²³ سبب *sabab* „sznur, linka”.

W metrum *tawil sabab* był zawsze poprzedzony przez *watad*²⁴, dlatego stopa *fa`ūlun* dzieli się na: *watad: fa`ū* oraz *sabab: lu*, odpowiednio:

watad: ʊ — i sabab: —.

Stopa *mafā`ilun* dzieli się na:

na: *watad: mafā* i dwa *sababy: `ī* oraz *lun* odpowiednio:

watad: ʊ — i dwa sababy: — oraz —.

Zmiany zachodzące w strukturze *sababu* nazywają się *zihaf*²⁵.

Watad jako element mniej elastyczny nie podlegał zmianom i Al-Andalusi nie przewidywał modyfikacji w tym miejscu.

Około stu lat później Al-Dżawhari przedstawił przykład, w którym obcięta została pierwsza część *watadu* w pierwszej stopie²⁶:

هَاجَكَ رَسْمٌ دَارِسُ الرَّسْمِ بِاللَّوِيِّ

hā - ġa / ka - ras - mun - dā / ri - sur - ras / mi - bil - li - wā

[fa] - `ū - lu / ma - fā - `ī - lun / fa - `ū - lun / ma - fā - `i - lun

Tej możliwości nie uwzględnia wiele, jeśli nie większość opracowań zachodnich²⁷.

Al-Dżawhari wymienia również pięć rodzajów *zihaf* dopuszczalnych w metrum *tawil: kabd*²⁸, *salm*²⁹, *sarm*³⁰, *kaff*³¹, *hazf*³².

Al-Andalusi nie łączy tych rodzajów z *tawil* tak dokładnie jak Al-Dżawhari, definiuje je natomiast tak: *فالمقبوض: ما ذهب خامسه الساكن (Kabd jest wtedy, kiedy odpada piąty *sakin*)*³³.

Sprowadza też *salm* i *sarm* do jednego rodzaju *zihaf* nazywanego *charm*³⁴, przy czym *charm* może występować wyłącznie na początku wersu (bajt) i jeśli redukuje stopę *fa`ūlun*, wówczas jest to *salm*, natomiast jeśli towarzyszy temu jeszcze *kabd*, mamy do czynienia z *sarm*³⁵.

²⁴ Palmer E. H., *Grammar of the Arabic Language* (London: WM. H. Allen & CO., 1874), s. 294.

²⁵ زحاف *zihāf* „przejście”.

²⁶ Al-Ġawharī Abū Naṣr Ismā`īl ben Hamād `Arūḍ al warāqa (Arḍrum: ĠA, 1994), s. 8.

²⁷ Nie ma jej też w trzech możliwych wariantach kombinacyjnych *tawilu* przedstawionych przez *Encyclopedia of Arabic Literature vol. 2* (Routledge, London 1998), s. 621.

²⁸ قبض *qabḍ* „zatrzymanie, pochwycenie”.

²⁹ تلم *ṭalm* „karbowanie”.

³⁰ ترم *ṭarm* „wyszczerbienie”.

³¹ كفف *kaff* „wstrzymanie”.

³² حذف *haḍf* „usunięcie”.

³³ Ibn `Abd Rabbihi al-Andalūsī *Al-`Iqd...*, 2007.

³⁴ حرم *ḥarm* „dziurawienie”.

³⁵ Ibn `Abd Rabbihi al-Andalūsī *Al-`Iqd...*, 2010.

Kaff jest to redukcja siódmego *sakinu*³⁶.

Hazf to redukcja *ślabego*³⁷ *sababu*³⁸.

Sabab mocny to trzy *mutaharriki*.

Sabab słaby to *mutaharrik* i *sakin* np. *min*.

Sabab mocny to *mutaharrik* i *mutaharrik* np. *laka*³⁹.

*Mutaharrik*⁴⁰ to spółgłoska i krótkka samogłoska, np. *fa*.

*Sakin*⁴¹ (w liczbie mnogiej *sawakin*⁴²) to spółgłoska, w tym jedna z trzech *matres lectionis* [alif, w, y].

W konsekwencji zarówno *bā*, jak i *bab* to sekwencja *mutaharrik+sakin*, czyli *sabab* słaby.

Bardzo duża możliwość kombinacji, dopuszczalnych w teorii *arud* Chalila ibn Ahmada, powoduje sporą nieufność wielu współczesnych badaczy i podejmowane są próby odmiennego podejścia do tej problematyki. G. Weil próbował znaleźć rozwiązanie widocznego problemu w strukturze suprasegmentalnej języka arabskiego⁴³, z czym się nie zgodził zdecydowanie W. Stoetzer⁴⁴. Indywidualne i kreatywne podejście do problemu jak zwykle prezentuje szkoła amerykańska, powołując się na pracę doktorską J. Maling⁴⁵. Spore dokonania w zakresie opisu poezji arabskiej ma również J. Kuryłowicz⁴⁶, chociaż w pewnych aspektach wypowiada się moim zdaniem nazbyt pewnie, nie obejmując całości skomplikowanych relacji w języku arabskim. Nie umniejsza to jednak wartości tego, co słuszne w jego zdecydowanie wybitnej pracy. Stoetzer poświęcając analizie Kuryłowicza jeden podrozdział, docenił dokonania polskiego uczonego, aczkolwiek zaznaczył, że istotna różnica między teorią Kuryłowicza a jego polega na tym, że dane metryczne zostały zaczerpnięte odpowiednio z książki Weila i z rzeczywistej poezji al-Mufaḍḍal aḍ-Ḍabbī, jest to więc różnica między teorią a praktyką (*the important difference between Kuryłowicz' theory and the one presented here lies in the fact that the metrical data were drawn*

³⁶ Ibn `Abd Rabbihī al-Andalūsī *Al-`Iqd...*, 2013.

³⁷ السبب الخفيف *as-sabab al-ḥafīf*.

³⁸ Ibn `Abd Rabbihī al-Andalūsī *Al-`Iqd...*, 2016.

³⁹ Ibn `Abd Rabbihī al-Andalūsī *Al-`Iqd...*, 2006.

⁴⁰ Dokładniej: حرف متحرك *ḥarf mutaharrik*.

⁴¹ Dokładniej: حرف ساكن *ḥarf sākin*.

⁴² السواكن *as-sawākin*.

⁴³ Weil Gotthold. *Grundriss und System der altarabischen Metren* (Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1958).

⁴⁴ Stoetzer Wilhelmus. *Theory and Practice in Arabia Metrics*, Leiden 1989.

⁴⁵ Maling, J. M. *The Theory of Classical Arabic metrics by Joan Mathilde Maling*, Massachusetts Institute of Technology, 1973.

⁴⁶ Kuryłowicz Jerzy, *Studies in Semitic Grammar and Metrics*, Wydawnictwo PAN, Wrocław 1972.

*respectively from Weil's book and from the actual poetry collected by al-Mufaddal ad-Dabbī. A difference, that is, between theory and practice)*⁴⁷.

Notacja

Tradycyjny symbol *ḥarf mutaḥarrik* przypominał elipsę lub koło: O. Van Dyke opisywał ten znak jako *kółko*⁴⁸, a Zamachszari jako *jakby mim*⁴⁹, natomiast *ḥarf sākin* był realizowany w postaci pionowej lub ukośnej kreski: | lub /.

Sylaba długa otwarta w tym kontekście nie różniła się od sylaby zamkniętej z krótką samogłoską i obie mogły być oddane przez CVC, co w zapisie *arud* daje: O/.

Podczas analizy zapis O/ oznaczający sylabę długą został przetransformowany na znak L.

Zapis sylaby krótkiej pozostał identyczny z zapisem *ḥarf mutaḥarrik* = O.

Kroki analizy

W tym miejscu ograniczymy się do najważniejszych problemów związanych bezpośrednio z materiałem naszych badań.

• Krok 1.

Na podstawie znanych informacji uwzględnione zostały możliwości kombinacyjne dla każdej z czterech stóp metrum *tawil*. Możliwe kombinacje:

Dla stopy 1: *fa`ūlun, fa`ūlu*.

Dla stopy 2: *mafā`ilu, mafā`īlu, mafā`ilun, mafā`īlun*;

Dla stopy 3: *fa`ūlun, fa`ūlu*.

Dla stopy 4: *mafā`ilun, mafā`īlun*.

Wynik analizy był prawidłowy dla pierwszego hemistychu pierwszego wersu.

Pojawił się błąd w drugim hemistychu:

V. 1b: OLL ; CV-CVC-CVC|

bi-siq-ṭil / li-wà- bay - nad / da-ḥū-li / fa-ḥaw-ma-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun

Ostatnią stopą, z którą poradził sobie analizator, była stopa pierwsza: */bi-siq-ṭiḤ/*. Analizator nie rozpoznał sekwencji: *l-l-li*. Konieczne okazały się reguły korygujące zasady pisowni w odniesieniu do języka mówionego. Szadda nad *lam* powinna zo-

⁴⁷ Stoetzer, *Theory and Practice...*, 138.

⁴⁸ Fān Dayk al-Amrikāni. *Kitāb Muhīṭ ad-Dā'ira fī 'Ilm al-'Arūd wa-l-Qāfiya*, 12.

⁴⁹ Az-Zamahšārī, Ġār Allāh. *al-Qistās fī 'Ilm al-'Arūd* (Bayrūt : Maktabat al-Ma'ārif, 1989), 51.

stać zignorowana. W rezultacie przedstawiony wyżej zapis sylabiczny jest błędny od momentu napotkania przez analizator błędu. Zapis po wystąpieniu błędu został zignorowany.

• **Krok 2.**

Po uwzględnieniu wszystkich założeń i reguł korygujących kroku 1. błąd pojawił się w drugim wersie w pierwszym hemistychu.

V. 2a: *OLO; CV-CVC-CV*

fa-tū-ḍi / ḥa-fal-miq-rā / ti-lam-ya` / fu-ras-mu-hā

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu

Ostatnią stopą, z którą poradził sobie analizator, była stopa pierwsza: */fa-tuw-ḍi/*. Analizator rozpoznał błędnie sekwencję *fal* jako sylabę zamkniętą, superdługą.

Konieczne zostało ustalenie reguł eliminujących zasadę, że krótka samogłoska [a] przed alifem oznacza wydłużenie tej samogłoski w sytuacji, gdy samogłoska [a] pojawia się przed rodzajnikiem.

• **Krok 3.**

Po uwzględnieniu wszystkich założeń i reguł korygujących kroku 2. błąd pojawił się w trzecim wersie w drugim hemistychu.

V. 3b: *OLL|OLOL|; CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC|*

wa-qī-`ā / ni-hā-ka-`an / na-hu-ḥab / bu-ful-fu-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/c) = OLOL = mafā`ilun

Ostatnią stopą, z którą poradził sobie analizator, była stopa druga. Sekwencja *-hu-* została rozpoznana jako sylaba krótka. Doprowadziło to do powstania nieprawidłowej stopy: *fa`ulun*.

Reguła korygująca uwzględniająca długą samogłoskę [ū] po zaimku sufigowanym 3. os. sg. stoi w pewnym konflikcie z podobnym problemem w wersie 75a:

• **Krok 3a.**

V. 75a: *OLO|OLLL ; CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|*

ka-`an-na / si-bā-`āḥ-ḥi / hi-ḡar-qā / ḡu-day-ya-taḥ

Stopa(1/b) = OLO = fa`uwlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLL = mafā`ilun

Wniosek: albo reguła korygująca była nieuzasadniona, albo samogłoska zaimka skraca się, jeśli poprzedza ją samogłoska długa.

Reguła korygująca uwzględniła tę drugą możliwość.

- **Krok 4**

V. 8b:

`a-lan-naḥ|ri-ḥat-tá-bal|la-dam-`i|ya-miḥ-ma-lī

W pierwszej stopie zamknięty *alif maqsura* musiał ulec skróceniu, w rezultacie samogłoska w- *lan* – musi być traktowana jako krótka, aby uniknąć powstania nie-dopuszczalnej stopy z superdługą sylabą.

Wspomniane reguły korygujące umożliwiły przeprowadzenie analizy już bez większych przeszkód.

Analiza

Analiza dotyczyła 77 wersów kasydy. Przedstawiamy tu obraz 26 pierwszych wersów, jest reprezentatywny dla całości, analiza pozostałych wersów dała podobne wyniki.

V. 1a: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

qi-fā-nab|ki-min-ḍik-rá|ḥa-bī-biḥ|wa-man-zi-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 1b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

bi-siq-ṭil|li-wá-bay-nad|da-ḥū-li|fa-ḥaw-ma-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 2a: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

fa-tū-di|ḥa-fal-miq-rā|ti-lam-ya`fu-ras-mu-hā

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 2b: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

li-mā-na|sa-ḡat-hā-min|ḡa-nū-biḥ|wa-šam-`a-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 3a: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

ta-rá-ba|`a-ral-`ar-`ā|mi-fī-`a|ra-ṣā-ti-hā

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 3b: OLL|OLOL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

wa-qī-`ā|ni-hā-ka-`an|na-hū-ḥab|bu-ful-fu-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/c) = OLOL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 4a: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

ka-`an-nī|ḡa-dā-tal-bay|ni-yaw-ma|ta-ḥam-ma-lū

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 4b: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

la-dá-sa|mu-rā-til-ḥay|yi-nā-qi|fu-ḥan-za-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun,

V. 5a: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

wu-qū-faḡ|bi-hā-ṣaḡ-bī|`a-lay-ya|ma-tī-ya-hum

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 5b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

ya-qū-lū|na-lā-tah-lik|`a-ṣaḡ-wa|ta-ḡam-ma-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 6a: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

wa-'in-na|ši-fā-'ī-'ab|ra-tuṅ-'in|sa-faḥ-tu-hā

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 6b: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

fa-hal-'in|da-ras-miṅ-dā|ri-siṅ-min|mu-'aw-wa-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 7a: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

ka-dī-ni|ka-min-'um-mil|ḥu-way-ri|ti-qab-la-hā

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 7b: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

wa-ḡā-ra|ti-hā-'um-mir|ra-bā-bi|bi-ma'-sa-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 8a: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

fa-fā-dat|du-mū-'ul-'ay|ni-min-nī|ša-bā-ba-taṅ

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 8b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

'a-lan-naḥ|ri-ḥat-tá-bal|la-dam-'i|ya-miḥ-ma-lī

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 9a: OLL|OLLO|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CV|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

'a-lā-rub|ba-yaw-miṅ-la|ka-min-hun|na-ṣā-li-ḥiṅ

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/b) = OLLO = mafā`īlu,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 9b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

wa-lā-sī|ya-mā-yaw-muṅ|bi-dā-ra|ti-ḡul-ḡu-li, Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun,

Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun, Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu

Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 10a: OLO|OLOL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

wa-yaw-ma|`a-qar-tu-lil|`a-dā-rá|ma-ṭī-ya-ṭī

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/c) = OLOL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 10b: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

fa-yā-`a|ḡa-baṅ-min-rah|li-hal-mu|ta-ḥam-ma-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 11a: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

ya-zal-lul|`a-dā-rá-yar|ta-mī-na|bi-laḥ-mi-hā

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 11b: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

wa-ṣaḥ-miṅ|ka-hud-dā-bid|di-maq-sil|mu-fat-ta-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 12a: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

wa-yaw-ma|da-ħal-tul-ħid|ra-ħid-ra|`u-nay-za-tiŋ

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 12b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

fa-qā-lat|la-kal-way-lā|tu-`in-na|ka-mur-ġi-lī

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 13a: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

ta-qū-lu|wa-qad-mā-lal|ġa-bī-ṭu|bi-nā-ma-`aŋ

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 13b: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

`a-qar-ta|ba-`ī-rī-yam|ra-`al-qay|si-fan-zi-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 14a: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

fa-qul-tu|la-hā-sī-rī|wa-`ar-ħī|zi-mā-ma-hu

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 14b: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

wa-lā-tub|`i-dī-nī-min|ġa-nā-kil|mu-`al-la-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 15a: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

fa-miṭ-li|ki-ḥub-lá-qad|ta-raq-tu|wa-mur-ḍi-`aṇ

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`īlun

V. 15b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

fa-'al-hay|tu-hā-`an-ḍī|ta-mā-'i|ma-muḡ-ya-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`īlun

V. 16a: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

'i-ḍā-mā|ba-ká-min-ḥal|fi-han-ḥa|ra-fat-la-hu

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`īlun

V. 16b: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

bi-šaq-qīṇ|wa-šiq-quṇ-`in|da-nā-lam|yu-ḥaw-wa-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`īlun

V. 17a: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

wa-yaw-maṇ|`a-lá-ḡah-ril|ka-tī-bi|ta-`ad-ḍa-rat

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`īlun

V. 17b: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

`a-lay-ya|wa-'ā-lat-ḥal|fa-taṇ-lam|ta-ḥal-la-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`īlun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`īlun

V. 18a: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

'a-fā-ṭi|ma-mah-laṅ-ba`|ḍa-hā-ḍat|ta-dal-lu-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 18b: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

wa-'in-kun|ti-qad-'az-ma`|ti-ṣar-mī|fa-'aḡ-mi-lī

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 19a: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

wa-'in-kun|ti-qad-sā-'at|ki-min-nī|ḥa-lī-qa-tuṅ

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 19b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

fa-sul-lī|ṭi-yā-bī-min|ṭi-yā-bi|ki-tan-su-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 20a: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

'a-ḡar-ra|ki-min-nī-'an|na-ḥub-ba|ki-qā-ti-lī

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 20b: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

wa-'an-na|ki-mah-mā-ta`|mu-ril-qal|ba-yaf-'a-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 21a: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

wa-mā-ḍa|ra-fat-`ay-nā|ki-`il-lā|li-taq-da-hī

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 21b: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

ba-sah-may|ki-ft-`a`šā|ri-qal-biḥ|mu-qat-ta-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 22a: OLO|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

wa-bay-ḍa|ti-ḥid-riḥ-lā|yu-rā-mu|ḥi-bā-`u-hā

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 22b: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

ta-mat-ta`|tu-min-lah-wiḥ|bi-hā-ḡay|ra-mu`-ḡa-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 23a: OLL|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

ta-ḡā-waz|tu-`ah-rā-saḥ|wa-`ah-wā|la-ma`-ša-riḥ

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun, Stopa(3/a) = OLL =
fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 23b: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

`a-lay-ya|ḥi-rā-ṣiḥ-law|yu-šir-rū|na-maq-ta-lī

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = mafā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = mafā`ilun

V. 24a: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

'i-dā-maṭ|tu-ray-yā-fis|sa-mā-'i|ta-'ar-ra-ḍat

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = maḥā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = maḥā`ilun

V. 24b: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CV

ta-'ar-ru|da-'aṭ-nā-'al|wi-šā-ḥil|mu-ḥaṣ-ṣa-li

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = maḥā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = maḥā`ilun

V. 25a: OLO|OLLL|OLL|OLOL

CV-CVC-CV|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CVC|CV-CVC-CV-CVC

fa-ḡi-'tu|wa-qad-naḍ-ḍat|li-naw-miṅ|ti-yā-ba-hā

Stopa(1/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(2/d) = OLLL = maḥā`ilun,

Stopa(3/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(4/a) = OLOL = maḥā`ilun

V. 25b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CV

la-das-sit|ri-'il-lā-lib|sa-tal-mu|ta-ḥaḍ-ḍi-li

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = maḥā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = maḥā`ilun

V. 26a: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

fa-qā-lat|ya-mī-nal-lā|hi-mā-la|ka-ḥī-la-tuṅ

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = maḥā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = maḥā`ilun

V. 26b: OLL|OLLL|OLO|OLOL

CV-CVC-CVC|CV-CVC-CVC-CVC|CV-CVC-CV|CV-CVC-CV-CVC

wa-mā-'in|'a-rá-'an-kal|`a-mā-ya|ta-tan-ḡa-lī

Stopa(1/a) = OLL = fa`ūlun, Stopa(2/d) = OLLL = maḥā`ilun,

Stopa(3/b) = OLO = fa`ūlu, Stopa(4/a) = OLOL = maḥā`ilun

W korpusie 77 wersów wyróżnione zostały następujące typy stóp:

Typ	Stopa	Liczba wystąpień	
		Hemistych A	Hemistych B
<i>fa`ūlun</i>	pierwsza	42	43
<i>fa`ūlu</i>	pierwsza	35	34
<i>mafā`ilu</i>	druga	0	0
<i>mafā`ilu</i>	druga	1	0
<i>mafā`ilun</i>	druga	4	6
<i>mafā`ilun</i>	druga	72	70
<i>fa`ūlun</i>	trzecia	35	49
<i>fa`ūlu</i>	trzecia	41	27
<i>mafā`ilun</i>	czwarta	76	76
<i>mafā`ilun</i>	czwarta	0	0

Znaczenie wyników analizy dla badań nad językiem Imru al-Kajsa

Nie wiemy i zapewne nie rozstrzygniemy szybko kwestii, czy żyjący w szóstym wieku Imru al-Kajsa był autorem całego tekstu, który dotrwał do naszych czasów. Pewne jest to, że nie znał teorii *arud*, która powstała mniej więcej dwa wieki po jego śmierci. Teoria ta doskonale tłumaczy zasady poezji i jest niezwykle funkcjonalna. Wszystko to dzieje się jednak przy uwzględnieniu ogromnej liczby dopuszczalnych odchyień od idealnego wzorca. Nasuwa się oczywiste pytanie, czy genialny poeta dążyłby w swojej twórczości do osiągnięcia formalnego ideału, a jeśli tak, to co przez ten idealny wzorzec rozumiał. Czy był dla niego szablonem sztywnym i niezmiennym, czy może raczej ideałem była pewna elastyczność i giętkość formalna, nie stroniąca od udziwnień? Jeśli to ostatnie, to musimy „pochylić głowę” przed geniuszem Chalila Ibn Ahmada i stwierdzić, że już niewiele da się tutaj zrobić. Jeśli jednakże założymy, iż poeta czasów przedmużmańskich miał swój honor i nie zgodziłby się na zaistnienie niedoskonałości formalnej, to istnienie odstępstw formalnych musimy traktować jako błąd w sztuce artysty, albo ingerencję osób postronnych w tekst, który w ten sposób staje się tekstem skażonym. Widzimy z powyższego zestawienia, że o ile w pierwszej i trzeciej stopie przeważa forma pełna *fa`ūlun* pojawiająca się w obydwu hemistychach odpowiednio 42 i 43 razy w stopie pierwszej, to jednak forma skrócona (po *kabd*) *fa`ūlu* pojawia się tylko nieznacznie rzadziej: 35 i 34 razy w tejże stopie. W stopie trzeciej forma pełna występuje nawet rzadziej niż niepełna.

W stopach drugiej i czwartej różnice są natomiast bardzo duże. W stopie drugiej przeważa zdecydowanie forma klasyczna: *mafā`ilun* (72 i 70 wystąpień). W stopie

czwartej z kolei forma krótsza: *mafā`ilun*, co najprawdopodobniej jest wymuszone tym, iż akcent pada na *antepenultima*.

Nie wiemy, czy Imru al-Kajs bardziej podzielałby podział tekstu na nasze sylaby czy na *harfy* Chalila Ibn Ahmada. Faktem jest, że kasyda wykazuje idealną czter-nastozgłoskową strukturę w całej swej rozciągłości, co wynikać może nie tyle ze znajomości Kajsa podziału tekstu na sylaby, co z jego umiejętności umieszczania odpowiedniej liczby krótkich samogłosek w każdym hemistychu. Tak czy inaczej różni go to znacznie od Chalila Ibn Ahmada, który nie wpadł na ten zadziwiająco regularny trop budowy wiersza. Wg ujęcia Chalila dopiero po odjęciu *sawakin* otrzymamy właściwą liczbę 14. Problem jednak leży w tym, że liczba *sawakin* w wierszu zdaje się nie podlegać żadnym regułom i jest zmienna.

W zapisie *arud* wyglądałoby to tak:

OO|O|OO|O|O|OO|O|OO|OO| 9 (1a.)
 OO|O|OO|O|O|OO|OOO|OO| 8 (1b.)
 OO|OOO|O|O|OO|O|OO|OO| 8 (2a.)
 OO|OOO|O|O|OO|O|OO|OO| 8 (2b.)
 OO|OOO|O|O|OO|OOO|OO| 7 (3a.)
 OO|O|OO|OO|OOO|OO|OO| 7 (3b.)
 OO|O|OO|O|O|OO|OOO|OO| 8 (4a.)
 OO|OOO|O|O|OO|OOO|OO| 7 (4b.)
 OO|O|OO|O|O|OO|OOO|OO| 8 (5a.)
 OO|O|OO|O|O|OO|OOO|OO| 8 (5b.)
 OO|OOO|O|O|OO|O|OO|OO| 8 (6a.)
 OO|O|OO|O|O|OO|O|OO|OO| 9 (6b.)

I tak dalej. Widzimy, że o ile liczba *mutaharrikat* jest stała i wynosi 14, to liczba *sawakin* jest różna w poszczególnych wersach i nie wykazuje przy tym szczególnej regularności. Poniżej liczba *sawakin* w kasydzie występujących w sekwencjach 5, 6, 7, 8 i 9 w hemistychu⁵⁰:

Liczba <i>sawakin</i> w hemistychu	Liczba wystąpień tej sekwencji w kasydzie	
	Pierwszy hemistych	Drugi hemistych
5	1	1
6	2	1
7	25	17
8	31	36
9	18	22

⁵⁰ Innych sekwencji *sawakin* niż wyżej podane nie udało nam się w jednym hemistychu odnaleźć.

W zapisie sylabicznym regularność wykazuje 75 hemistychów. Regularne sylabicznie hemistychy występujące w sekwencji OLLLLLOLOLOL⁵¹:

- 1a. *qifā nabki min dīkrā ḥabībīn wa-manzili*
- 1b. *bi-siqṭ-i l-liwā bayna d-daḥūli fa-ḥawmali*
- 4a. *ka- 'an-nī ḡadāta l-bayni yawma taḥammalū*
- 5a. *wuqūf-aṅ bi-hā ṣaḥb-ī `alay-ya maṭiyya-hum*
- 5b. *yaqūlūna lā tahlik `as-aṅ wa-taḡammali*
- 6b. *fa-hal `inda rasm-iṅ dā|ris-iṅ-min mu `awwali*
- 8a. *fa-fādat dumū `u l- `ayni min-nī ṣabābataṅ*
- 8b. *`alā n-naḥri ḥattá balla dam `i-ya miḥmalī⁵²*
- 9b. *wa-lā siyyamā yawmuṅ bi-dārat-i ḡulḡuli*
- 11a. *yazallu l- `adārā yartamīna bi-laḥm-i-hā*
- 11b. *wa-ṣaḥm-iṅ ka-huddāb-i d-dimaqs-i l-mufattali*
- 12b. *fa-qālat la-ka l-waylāt-u `inna-ka murḡilī*
- 14b. *fa-qultu la-hā-sīrī wa- `arḥī zimāmahu*
- 15b. *fa- `alhaytu-hā- `an dī tamā `im-a-muḡyali*
- 16a. *`idā mā baká min ḥalfihā nḥaraḡfat lahu⁵³*
- 16b. *bi-ṣaqq-iṅ wa-ṣiqq-uṅ `inda-nā lam yuḥawwali*
- 17a. *wa-yaw-m-aṅ `alá ṣahr-i l-katīb-i ta `addarat*
- 18b. *wa- `in-kunti qad `azma `ti ṣarm-ī fa- `aḡmilī*
- 19a. *wa- `in kunti qad sā `at-ki min-nī ḥalīqatuṅ*
- 19b. *fa-sullī tiyāb-ī min tiyāb-i-ki tansuli*
- 21b. *bi-sahmay-ki fī `a `šār-i qalb-iṅ muqattali*
- 22b. *tamatta `tu min lahw-iṅ bi-hā ḡayr-a mu `ḡali*
- 23a. *tagāwaztu `ahrās-aṅ wa- `ahwāl-a ma `šariṅ*
- 24a. *`idā mā t-turayyā fī s-samā `i ta `arraḡat⁵⁴*
- 26a. *fa-qālat yamīn-a l-lāh-i mā la-ka ḥīlatuṅ*
- 26b. *wa-mā `in `arā `an-ka l- `amāyat-a tanḡalī*
- 28a. *fa-lammā `aḡaznā sāḡat-a l-ḡayy-i wa-ntaḡá*
- 28b. *bi-nā baṭn-u ḥiqf-iṅ dī rukām-iṅ `aqanqali*
- 29b. *nasīm-a ṣ-ṣabā ḡā `at bi-rayyā l-qaranfuli⁵⁵*

⁵¹ O – sylaba krótka, L – sylaba długa.

⁵² Sylaba superdługa /lān/ ulega skróceniu do /lan/, pozostając ciągle sylabą długą (por. 1.3.4). Ten przykład zatem należy uważać za słabszy.

⁵³ Tutaj skróceniu musiała ulec sylaba /hān/. Przykład słabszy jw.

⁵⁴ Skróceniu uległy samogłoski aż w dwóch sylabach: /mā/ i /fīs/. Przykład słabszy.

⁵⁵ Skróceniu uległa sylaba /yāl/. Przykład słabszy.

- 30a. 'i-*dā* qultu hātī nawwīlī-nī tamāyalat
 32a. ka-bikr-i l-muqānāt-i l-bayād-i bi-šufratiḥ
 32b. ḡadā-hā namīr-u l-mā'-i ḡayr-u l-muḥallali
 34a. wa-ḡīd-iḥ ka-ḡīd-i r-ri'm-i laysa bi-fāhiš-iḥ
 35a. wa-far'-iḥ yazīnu l-matn-a 'aswad-a fāhimiḥ
 36b. taḍillu l-madārā-fī muṭannā wa-mursali
 37a. wa-kašh-iḥ laṭīf-iḥ ka-l-ḡadīl-i muḥaššariḥ
 37b. wa-sāq-iḥ ka-'unbūb-i s-saqiyy-i muḍallali
 38a. wa-ta' tū bi-rahš-iḥ ḡayr-a šaṭn-iḥ ka'annaha
 38b. 'asārī'-u zaby-iḥ 'aw masāwīk-u 'išhili
 40a. wa-tuḍḥī fatīt-u l-misk-i fawq-a firāšihā
 40b. na'ūm-u d-daḥā lam-tantaṭiq `an tafadḍuli
 41a. 'ilā miṭli-hā yarnu l-ḥalīm-u šabābataḥ
 41b. 'idā-**mā** sbakarrat bayn-a dir'-iḥ wa-miḡwali⁵⁶
 42a. tasallat `amāyāt-u r-riḡāl-i `an-i š-šibā
 44a. wa-layl-iḥ ka-mawḡ-i l-baḥr-i 'arḥā sudūlahu
 46a. 'alā 'ayyuhā l-layl-u t-tawīl-u 'alā nḡalī⁵⁷
 46b. bi-šubḥ-iḥ wa-ma l-'išbāḥ-u fī-ka bi-'amṭali
 48a. ka-'anna t-turayyā `ul|liqat fī mašāmihā
 48b. bi-'amrās-i kattān-iḥ 'ilā šumm-i ḡandali
 49a. wa-qad 'aḡtadī wa-t-ṭayr-u fī wukunātihā
 50a. mikarr-iḥ mifarr-iḥ muqbil-iḥ mudbir-iḥ ma`an
 50b. ka-ḡulmūd-i šaḥr-iḥ ḥaṭṭa-hu s-sayl-u min `ali
 51a. kumayt-iḥ yazillu l-libd-u `an ḥāl-i matnihī
 51b. kamā zallat-i š-šafwā'-u bi-l-mutanazzali
 52a. misaḥḥ-iḥ 'idā **mā** s-sābiḥāt-u `alā l-wanā⁵⁸
 53a. `alā l-'aqb-i ḡayyāš-iḥ ka-'anna htizāmahū⁵⁹
 54a. yuṭīru l-ḡulām-a l-ḥiff-a `an šahawātihī
 54b. wa-yulwī bi-'aṭwāb-i l-'anīf-i l-muṭaqqali
 55a. darīr-iḥ ka-ḥuḍrūf-i l-walīd-i 'amarrahu
 56b. wa-'irḥā'-u sirḥān-iḥ wa-taqrīb-u tatfuli
 59b. `adārā dawār-iḥ **fī** l-mulā'-i muḍabbali⁶⁰

⁵⁶ Skróceniu uległa sylaba /mās/ w ما امبكرت Przykład słabszy.

⁵⁷ Przykład słabszy z dwiema skrótconymi superdługimi sylabami.

⁵⁸ Przykład słabszy. Dwie superdługie uległy skróceniu.

⁵⁹ Przykład słabszy. Jedna superdługa uległa skróceniu.

⁶⁰ Jw.

- 60a. *fa-`adbarna ka-l-ğiz`-i l-mufaşşal-i baynahu*
60b. *bi-ğīd-iñ mu`amm-iñ fī l-`aşīrat-i muḥwali⁶¹*
62a. *fa-`ādā`idā`-añ bayna tawr-iñ wa-na`ğatiñ*
62b. *dirāk-añ wa-lam yandah bi-mā`-iñ fa-yuğsali*
64a. *wa-ruḥnā wa-rāḥa t-tīrf-u yanfuḍu ra`sahu*
64b. *matá mā taraqqā l-`ayn-u fī-hī tasahhali*
66b. *bi-ḍāf-iñ fuwayqa l-`arḍ-i laysa bi-`a`zali*
70a. *wa-`adḥā ya-suḥḥu l-mā`-a`an kull-i fīqatiñ*
71a. *wa-taymā`-a lam yatrūk bi-hā`ğīd`-a nahlatiñ*
74a. *wa-`alqā bi-ṣaḥrā`-i l-ğabīṭ-i ba`ā`ahu*
74b. *nuzūl-a l-yamānī ḍī l-`iyāb-i l-muḥawwali⁶²*
75a. *ka-`anna sibā`-añ fī-hī`ğarqā`ğudayyatan⁶³*
75b. *bi-`arğā`-i-hī l-quşwā`anābīş-u`unşuli⁶⁴*
77a. *wa-`alqā bi-busyān-iñ ma`a l-layl-i barkahu*

Podsumowanie

Ponieważ Chalil Ibn Ahmad żył ok. 200 lat po Imru al-Kajsie, możemy mieć pewność, że Kajs nie znał teorii Chalila. Nie wiemy natomiast, czy Chalilowi udało się odkryć faktyczną technikę tworzenia wiersza, jaką posługiwał się Imru al-Kajs. Teoria *arud* uwzględnia tak wielką liczbę wyjątków, iż w konsekwencji dopuszczalna jest większość odstępstw od szablonu prawidłowego *sahih*. Nieregularność struktury *harfów*, w której tylko *mutaharrik* pojawia się regularnie w liczbie 28, natomiast *sakin* jest bardzo nieregularny, prowadzi nas do wniosku, że w zasadzie lepiej sprawdza się nasz współczesny podział sylabiczny, wg którego każdy hemistych kasydy jest regularnym czternastozgłoskowcem.

W systemie sylabicznym, który uwzględnia stopy *arud*, problem stanowią mogą sylaby superdługie, które muszą ulec skróceniu. Wymagane jest także wzdłużenie samogłoski po zaimku sufigowanym w 3. os. l. poj., o ile nie poprzedza jej długa samogłoska. W ten sposób *arud* potwierdza nieakceptowalność sylab superdługich w kasydzie Imru al-Kajsa, co najprawdopodobniej wynika z nieakceptowania ich przez język arabski współczesny Kajsowi, mimo że w języku klasycznym sylaby superdługie się pojawiają, aczkolwiek rzadko. Fakt, że Kajs nie znał teorii Chalila i jego muallaka jest czternastozgłoskowcem, jest moim zdaniem poważnym argumentem za tym, że Taha Husajn mógł się mylić i muallaka Imru al-Kajsa odzwierciedla dość

⁶¹ Jw.

⁶² Jw.

⁶³ Przy uwzględnieniu reguły korygującej z 1.3.3.1.

⁶⁴ Po uwzględnieniu reguły z 1.3.3.1 w sylabie zamkniętej musi zajść redukcja superdługiej.

dokładnie oryginalny język poezji staroarabskiej, natomiast sam Imru al-Kajs potrafił wyróżnić w tworzonym przez siebie tekście sylaby, którą to umiejętność zatarcili arabscy uczeni żyjący kilka wieków po nim.

Bibliografia

- Danecki J. *Gramatyka języka arabskiego*, t. I. Warszawa: Dialog 2007.
- Den Ouden Dirk-Bart. *Syllable Structure: A Comparison of Different Analyses* (dysertacja doktorska). Rijksuniversitet Groningen, 1995.
- EAL - Encyclopedia of Arabic Literature vol. 2*. London: Routledge, 1998.
- Frolov D.V. *Klassičeskij arabskij stih*. Moskva: Nauka, 1991.
- Hayes B. „Compensatory Lengthening in Moraic Phonology”. *Linguistic Inquiry* 20.2 (1989).
- Ito J. *Syllabic Theory in Prosodic Phonology*. New York: Garland Press, 1988.
- Kahn D. *Syllable-based Generalizations in English Phonology*, Indiana University Linguistics Club, 1976. (<http://seas3.elte.hu/szigetva/courses/syllable/kahn76-thesis.pdf>).
- Lass R. *Phonology*. Cambridge: University Press, 1984.
- Kuryłowicz J. *Studies in Semitic Grammar and Metrics*. Wrocław: PAN, 1972.
- Łacina J. *Podstawy gramatyki arabskiego języka standardowego*. Poznań: Wydawnictwo A-Z, 2008.
- Łacina J. *Duży słownik polsko-arabski*, t. II. Bydgoszcz: Wydawnictwo Naukowe UKW, 2020.
- Maling J. M. *The Theory of Classical Arabic metrics by Joan Mathilde Maling*. Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of Philosophy at the Massachusetts Institute of Technology, January 1973.
- Nöldeke T. *Beiträge zur Kenntnis der Poesie der alten Araber*. Hannover: Karl Rümpler, 1864.
- Palmer E. H. *Grammar of the Arabic Language*. London: WM. H. Allen & CO., 1874.
- Pike K. L. *Phonemics*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1947.
- Rabin Chaim. *Ancient West-Arabian*. London: Taylor’s Foreign Press, 1951.
- Siwiec P. *Rytm staroarabskiej kasydy*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2005.
- Stetson R. H. *Motor Phonetics, a Study of Speech Movements in Action*. North-Holland Publishing Company, 1951.
- Stoetzer W. *Theory and Practice in Arabia Metrics*. Leiden: Het Oosters Instituut, 1989.
- Weil G. *Grundriss und System der altarabischen Metren*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1958.
- Wright W. *A Grammar of the Arabic Language, t. II*. Beirut: Librairie du Liban, 1996.
- Źródła arabskie:
- Abū l-Faḍl, I. *Dīwān Imri’ l-Qays*. Al-Qāhirah: Dār al-Ma`ārif, 1996.
- Abū Šūfah, M. *Al-Qaṣā'id al-`ašr*. `Ammān: Dār an-Nahḍat li-n-Našr, 1986.
- Al-Farāhīdī Ḥalīl ibn Aḥmad (I). *Kitāb al-`ayn* (ed. Dr. Maḥdī al-Maḥzūmī, Dr. Ibrāhīm as-Samarrā`ī), bez daty i miejsca wydania.

- Al-Farāhīdī Ḥalīl ibn Aḥmad (2). *Kitāb al-`ayn*. Bayrūt: Dār al-Kutub al-`ilmiyya, 2003.
- Al-Ġawharī Abū Naṣr Ismā`īl ben Hamād `Arūḍ *al waraqa*. Arḍrum: ĞA, 1994.
- At-Tabrīzī. *Al-`Arūḍ*. (Rękopis w: Library of ar-Riyāḍ University).
- Az-Zamahšārī Ğār Allāh. *Al-Qiṣṭās fī `ilm al-`arūḍ*. Bayrūt: Maktabat al-Ma`ārif, 1989.
- Fān Dayk al-Amrīkāni. *Kitāb muḥīṭ ad-dā`ira fī `ilm al-`arūḍ wa-l-qāfiya*. Brak miejsca i roku wydania (<https://www.noor-book.com/كتاب-محيط-الدائرہ-pdf>).
- Ḥusayn Taha. *Fī š- šir al-ġāhili*. Cairo, 1926.
- Ḥusayn Taha. *Fī 'l-`Adab al-ġāhili*. Al-Qāhirah: Maṭba`a Farūq, 1933.
- Ibn `Abd Rabbihi al-Andalūsī (1). *Al-`Iqd al-farīd*. Al-Qāhirah: Maktabat al-Ḥadārat al-Arabiyya l-Islamiyya, 2011.
- Ibn `Abd Rabbihi al-Andalūsī (2). *Al-`Iqd al-farīd*. (wersja internetowa: www.al-mostafa.com).

Materialy audiowizualne

- Metwally Mohammed *The Mu`allaqa of Imru al-Qays.flv* (<https://youtu.be/fKeyuqfhfOo?feature=shared>) (dostęp 03.07.2024).
- Ashmawi Abdulrahman. *Imru Al Qays The Muallaqah* (<https://www.youtube.com/watch?v=PKWmFoBgYeA>) (dostęp 03.07.2024).

The Arabic syllable and al-'Arud - analysis of the mu'allaqa of Imru al-Qays

Summary: Arabic poetics, called "al-Arud," developed the concept of حرف (harf), which is different from the definitions of syllables known to us. The article presents the results of a computer analysis of the structure of the most famous poem by Imru al-Qays, which confirms the regular 14-syllable character of the poem. If we assume that the concept of the syllable was not known to scholars in the first centuries of Islam and to Khalil Ibn Ahmad al Farahidi, this may indicate that Taha Hussein was wrong in his claims that pre-Islamic poetry was altered in the first centuries of Islam. This is a strong argument for it being the original language used by Imru al-Qays many years before the emergence of Islam. This does not mean that the poem has survived in its entirety, but in our opinion what has survived represents the original language used by Imru al-Qays.

Keywords: Arabic language evolution, Pre-classical Arabic, syllable, Arabic poetics, Imru al-Qays

